

Esther Winkel

gynaecoloog in opleiding, Atrium Medisch Centrum, Heerlen

dr. Patricia Mercelina-Roumans

gynaecoloog, Atrium Medisch Centrum, Heerlen

dr. Frans Roumen

gynaecoloog, Atrium Medisch Centrum, Heerlen

PRAKTIJK VAN HET DRAAGMOEDERSCHAP BEREIKT ETHISCHE GRENS

Geen kind 'creëren' met anonieme donoren

Het draagmoederschap is in Nederland aan strenge regels gebonden. Zo is het gebruik van anonieme donoren verboden. Daarom wijken sommige wensouders uit naar het buitenland. Een zorgelijke ontwikkeling, vinden gynaecologen van het Atrium Medisch Centrum.

Wereldwijd nemen de mogelijkheden tot geassisteerde reproductieve technieken toe. Ook hoogtechnologisch draagmoederschap komt steeds vaker voor. Hierbij wordt een draagmoeder zwanger na een ivf-procedure, meestal uitgevoerd met een eicel van de wensmoeder en een zaadcel van de wensvader. In 2010 begeleidden wij een dergelijke zwangerschap en liepen toen al tegen een aantal vragen op, die wij beschreven in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde.¹ Vorig jaar meldde zich een andere draagmoeder op ons verloskundig spreekuur. Ook bij haar was sprake van

hoogtechnologisch draagmoederschap, maar nu uitgevoerd met anonieme donorgameten.

Aangetrouwde tante

De 47-jarige zwangere vrouw meldde zich voor zwangerschapscontroles op onze polikliniek. Zij was gravida 3, para 2. Zij bleek draagmoeder te zijn voor een 34-jarig wenskoppel. Bij dit koppel was een ivf-procedure mislukt als gevolg van een geringe oöcytopbrengst bij endometriose. Het koppel startte een adoptieprocedure, maar vond dit traject gaandeweg te intensief en stopte ermee. Hierop bood een aangetrouwde tante van de wensvader aan om draagmoeder te worden. Gezien de voorgeschiedenis werd gekozen voor anonieme donoreicellen. Omdat de wensvader een gelijke inbreng als zijn vrouw wilde hebben en hij ook zijn familieband met de draagmoeder een vreemd idee vond, kozen zij tevens voor anoniem donorsemen.

Een tante bood aan om draagmoeder te worden

De draagmoeder meldde zich in haar eentje met zwangerschapswens bij een Spaanse fertiliteitskliniek zonder verdere toelichting van de omstandigheden. Omdat de kliniek ook geen uitgebreide intake deed en niet om toelichting vroeg, was men niet op de hoogte van het feit dat het hier ging om draagmoederschap. Er werden twee embryo's, gecreëerd met donorgameten, geplaatst bij de draagmoeder. De draagmoeder werd zwanger van een eenling en deze eenlingzwangerschap werd verder bij ons gecontroleerd. Na een ongestoorde zwangerschap en bevalling namen de wensouders 'hun' gezonde kind mee naar huis.

Strikte voorwaarden

In Nederland is hoogtechnologisch draagmoederschap slechts onder zeer strikte voorwaarden toegestaan.¹ Bij de wensmoeder moet sprake zijn van een niet-aanwezige of niet-functionerende uterus bij intacte ovaria of er moet een contra-indicatie voor zwangerschap bestaan. Zij mag niet ouder zijn dan 41 jaar. Wensouders mogen gezien de te volgen adoptieprocedure geen strafblad hebben. De draagmoeder mag niet ouder zijn dan 45 jaar, moet een of meerdere kinderen hebben en haar obstetrische voorgeschiedenis moet ongestoord verlopen zijn. Zij moet deelnemen aan psychodiagnostisch onderzoek. De reden voor het draagmoederschap mag alleen

---

De Spaanse kliniek
plaatste twee
embryo's en stelde
geen vragen

Een kind heeft recht op kennis over zijn biologische ouders

ideeel zijn. Commercieel draagmoederschap is in Nederland verboden. Het gebruik van anonieme donoren is in Nederland eveneens verboden.²

Buitenland

Wellicht zorgen onder andere deze strikte regels ervoor dat wensouders sneller uitwijken naar landen met uitgebreidere mogelijkheden. Per land is de regelgeving verschillend. Zo is in bijvoorbeeld India en de Oekraïne commercieel draagmoederschap toegestaan.³ In Spanje zijn frappant genoeg alle vormen van draagmoederschap verboden, echter bij navraag in een willekeurige kliniek geeft men als commentaar dat buitenlandse patiënten niet per se met deze regelgeving te maken hoeven hebben. Recentelijk besteedde het televisieprogramma Netwerk nog aandacht aan een Spaanse kliniek die patiëntenbijeenkomsten in Nederland organiseert.

Geen screening

Zo kwamen wij dus voor een voldongen feit te staan. Een zwangere heeft op de eerste plaats recht op zorg en zij kreeg deze dan ook. Er deden zich in deze casus gelukkig geen medische problemen voor. Dit ondanks de gevorderde leeftijd van de draagmoeder en het feit dat er bij lichaamsvreemde donatie meer kans bestaat op pre-eclampsie, inleiding, vaginale kunstverlossing en keizersnede.^{4 5} Ook is er een hogere kans op psychosociale problemen. Er komen bij alle partijen emoties om de hoek kijken, de onderlinge relaties kunnen onder druk komen te staan. Zeker als er verschillende opvattingen of meningen zijn. Wat

bijvoorbeeld als de wensouders wel prenatale screening willen laten verrichten, maar de draagmoeder niet? In Nederland staat bij draagmoederschap psychodiagnostisch onderzoek hoog in het vaandel.¹ De draagmoeder in onze casus, die overigens zelf een psychiatrisch belaste voorgeschiedenis had, heeft in het buitenland geen enkele vorm van screening op dit gebied gehad.

Afstamming onbekend

De officiële moeder is degene die het kind heeft gebaard. Voor dit soort zwangerschappen bestaat er geen automatische of speciale adoptieregeling. Vaak wordt er een contract opgesteld, maar dit is lang niet altijd rechtsgeldig. Bij de Raad voor de Kinderbescherming leverde deze ongewone casus dan ook vele vragen en dilemma's op. Er is feitelijk een kind 'gecreëerd' van wie de afstamming onbekend is. De Nederlandse wet is overtreden, maar hierop staat geen sanctie.

De raad diende zich tevens bewust te zijn van de mogelijke precedentwerking van deze casus. Daarom werd de casus op landelijk niveau binnen de Raad voor de Kinderbescherming en in overleg met de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie besproken. Tijdens het onderzoek kwam naar voren dat de wensouders zich deze problemen nooit hadden gerealiseerd. Na zeer uitvoerig onderzoek werd besloten dat ondanks het overtreden van de regelgeving de baby met de wensouders mee naar huis mocht; dit in het belang van het kind.

Ontwikkeling kind

Een kind heeft recht op zijn identiteit en op kennis over zijn biologische ouders. Dit recht is dit kind ontnomen door te werken met anonieme donoren. Uit het proefschrift van Sylvia Dermout over hoogtechnologisch draagmoederschap weten we dat de genetisch eigen kinderen van de wensouders die geboren worden uit een draagmoeder, psychosociaal gezien geen ontwikkelingsproblemen kennen.⁶ Hoe de psychosociale ontwikkeling van het kind uit onze casus zal zijn,

is onbekend. Dat dit kind gewenst is staat buiten kijf, maar het kind zal zijn biologische ouders nooit kunnen leren kennen. Navraag leerde dat de wensouders op geen enkel moment bij dit soort gevolgen hadden stilgestaan. Omdat zij ook nooit begeleiding binnen dit traject hebben gehad, heeft ook niemand de kans gehad om hen op de mogelijke consequenties van hun keuzes te wijzen.

Betere voorlichting

Kortom, een casus met vele haken en ogen. De betrokken partijen waren van mening op een vrij eenvoudige manier een 'eigen' kind te kunnen krijgen. Bij alle mogelijke consequenties werd niet stilgestaan, laat staan dat zij zich ervan bewust waren dat dit feitelijk een illegaal traject was. Sancties hierop bestaan er echter niet, dus de kans bestaat dat er in de toekomst meer van dit soort wenskinderen geboren gaan worden. De vraag is of deze ontwikkeling een halt moet worden toegeroepen en zo ja, hoe dan. Zelf denken wij dat er betere voorlichting beschikbaar moeten komen voor koppels die zich na een mislukte behandeling voor ongewenste kinderloosheid ten einde raad wenden tot klinieken in het buitenland. Wellicht dat zij zich dan beter de (on)mogelijkheden en consequenties van hun wensen en handelen realiseren. Daarnaast zouden een hoop problemen voorkomen kunnen worden als men internationaal tot overeenstemming komt in richtlijnen en regelgeving op dit gebied. Koppels hebben dan geen argument meer om te gaan shoppen in het buitenland. ■

contact

winkelesther@gmail.com
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld

web

Informatie van de overheid over draagmoederschap, eerdere artikelen over dit onderwerp en de voetnoten staan bij dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.